

D.Zeobl

De kurkeik

typische mediterrane klimaat, met droge zomers waarin zowat niets te vreten is en regenrijke winters met een overvloed aan eikels en andere kruiden.

Binnen de Iberische rasgroep zijn er overigens wel tamelijk veel lokale subtypes en kleurslagen, waarvan inmiddels een aantal uitgestorven is of sterk bedreigd, zoals de primitieve langsnuitige Lampina en de bonte Jabugo. Om een indruk van deze extensieve varkenshouderij te krijgen: er zijn in heel Spanje en Portugal nog zo'n 3 miljoen hectare dehesa behouden, waarin twintig tot vijftig bomen een hectare productie hebben van driehonderd tot achthonderd kilo eikels. Een varken eet twaalf tot vijftien kilo eikels om één kilo aan te komen, dus als hij zeventig kilo moet opvetten kun je hoogstens één dier per hectare houden op een montanera van puur eikels. Ik sprak in de Sierra van Aracena met een boer die vijfhonderd dieren afmestte op tweehonderd hectare eikenbos. Dat betekent dan wel wat bijvoeding met krachtvoer of graanmengsels, een tendens die schijnt toe te nemen.

Na die montanera is het tijd voor de uiteindelijke slacht, de 'sacrificio' (het 'offeren'), waarna de hammen, varkenshaasjes en

D.Zeobl

Voedzame eikels

andere delen een zoutbad krijgen en tot drie jaar rijpen bij gematigde temperaturen, vroeger in koude kelders, tegenwoordig meest in hallen met klimaatcontrole. Het is nauwelijks een verrassing dat deze extensieve vorm van varkenshouderij hoog scoort in dierwelzijn. In uitgebreid wetenschappelijk onderzoek is vastgesteld dat het met welzijnsindicatoren als gewrichtsaandoeningen, (staart)bijtgedrag, agressie en andere stress bij de extensieve monterahouderij van Iberische varkens stukken beter gaat dan te doen gebruikelijk in de bio-industrie. Wijffels zou tevreden zijn, want scharrelen en wroeten is in de Spaanse varkenshouderij in de eikenbossen het obligate varkensgedrag.

Donkere wolkjes

De sterke uitbreiding van de Iberische varkenshouderij en mogelijk de toenemende bijvoeding met granenmengsels en krachtvoer heeft inmiddels geleid tot een overproductie met als gevolg kiloprijzen beneden de 25 euro. In de Spaanse krant El Pais las ik na mijn reis dat er nog meer problemen zijn. De eikenbossen vernieuwen zich nauwelijks meer, er wordt niet voor jonge aanplant gezorgd. Dat klopte wel met mijn

D.Zeobl

Koppel varkens in eikenbos

impressies, want wandelend door die bossen had ik alleen maar uiterst forse oude bomen gezien. Tot overmaat van ramp is er sinds kort een eikenschimmel uit Australië geïmporteerd die de wortelstelsels van oudere bomen aantast, zodat de bedreiging van de bossen van twee kanten oprukt. Werk aan de winkel voor de diverse organisaties en productschappen rond dit varken dus, maar die schijnen in Spanje niet zo bijster goed samen te werken. Geen wonder. Want het gaat niet alleen om een productiesysteem, de fokkerij en het dierenwelzijn daarvan, maar ook om landinrichting en landschapsbehoud, bosbouw, natuurbeheer, recreatie en jacht. De eikels uit de dehesa moeten namelijk gedeeld worden met kraanvogels, herten en wilde varkens en op deze laatste twee wordt druk gejaagd. Wij hebben natuurlijk heel wat minder stukken ruigtes en natuur, maar het blijft interessant, ook voor ons, om zulke ontwikkelingen op het raakvlak van zoveel verschillende terreinen te volgen, en dat niet alleen om het verhaal achter een gastronomische hype.

Dit artikel is sterk ingekort. De volledige versie is te lezen op www.szh.nl. ●

Tekst: Ad Boks

Twentse hoenders

De Twentse hoenders zijn sierlijk en slank van bouw, met een ruim middellange rug, van voren breed, naar achteren iets smaller en iets naar achteren afhellend. De hals is ruim middellang, terwijl ook de beenlengte ruim middellang is. De oogkleur is oranje tot oranjerood, de kam is een walnotenkam. De beenkleur is geel. Het gewicht van de haan bedraagt 3 kg, dat van de hen 2,5 kg.

In de Standaard van 1950 werd vermeld dat de eerste dieren van het ras Twentse hoender in 1892 op een tentoonstelling werden ingezonden. Deze dieren waren ingezonden door de gebroeders Lasonder onder de naam Twentse Grijzen.

Johan Wieking uit Brandlecht beschreef in Kleintier-Züchter van 25 augustus 1957 hoe het ras in de Duitse graafschap Bentheim is terechtgekomen. 'Mijn geboorteplaats Gildehaus ligt enkele kilometers van de Nederlandse grens, en in mijn jeugd verkochten boeren uit Twente veel kippen in Gildehaus. De prijs was één RM

(Reichsmark). Dit kwam omdat veel huiseigenaren uit Twente jaarlijks een "Rauchhuhn" of één RM moesten betalen aan de graaf van Bentheim. Dit was een schuld, die iedere huiseigenaar die een schoorsteen bouwde, op zich laadde omdat immers de graaf eigenaar was van water, lucht en wind, en de lucht door rook werd verontreinigd. Op de weg naar Bentheim, die via Gildehaus liep, verkochten de boeren de kip en gaven de ene RM in Bentheim af. Onder deze kippen waren er veel die met de naam Kraienköppe waren aangeduid. Een buurman, die goede betrek-

Twentse hoenders op de rand van de sneeuw

C. Hoornstra

kingen met Nederland onderhield, kreeg ook jonge Kraienköppe daarvandaan.'

De naam Kraienköppe was ook in Nederland heel gewoon in die tijd, zoals blijkt uit het vervolg van het verhaal van Wieking: 'Bij mijn bezoek aan familieleden in Hengelo liet mijn tante mij haar kippen zien. Dat waren ook Kraienköppe en die werden door haar ook zo genoemd.'

Een andere naam voor het ras was 'Biethauner' (Bijthoenders), dit gezien het vechtlustige karakter van het ras.

Ook productieras

Op grond van het voorgaande is aan te nemen dat rond 1900 het ras al een duidelijke verschijningsvorm had gekregen. Op een of andere manier had het echter zijn positie als tentoonstellingshoen verloren. Mogelijk dat door de behoefte om de eierproductie op te voeren zilverpatrijs Leghorns werden ingekruist. Hierdoor verloor het ras de uniformiteit van de voorgaande periode. Men zou kunnen veronderstellen dat rond 1919 de uniformiteit in zoverre was hersteld dat exposeren weer interessant werd. De naam was toen Twentse Grijzen.

Naast showras was het tot de Tweede Wereldoorlog en de eerste jaren daarna ook een productieras dat voor een behoorlijk aantal eieren zorgde. Een gemiddelde productie van tweehonderd eieren per jaar was geen uitzondering. Doordat deze eieren kleiner waren dan van de Leghorns en bovendien een kleur hadden, crème-wit, die niet aansprak, heeft het ras als legras op grote productiebedrijven nooit veel kans gehad.

Momenteel staan vijf kleurslagen ter beschikking namelijk patrijs, geelpatrijs,

C. Hoornstra

Twentse hoenders

blauwpatrijs, zilverpatrijs en blauwzilverpatrijs. Andere kleuren zijn in staat van wording. Voor de liefhebber keus genoeg en bovendien de kans om het ras in oude glorie te herstellen.

Twentse krielen

Naast de grote Twentse hoenders zijn er ook krielen van dit ras. De standaardisen zijn gelijk aan die van de grote Twenten, alleen is er het gewichtsverschil. De hanen wegen 1000 à 1100 gram en de hennen 800 à 900 gram.

De krielen zijn in dezelfde kleuren erkend als de grote Twentse hoenders, maar daarnaast zijn de roodgeschouderd de witten en de zilverkoekoekpatrijsvarianten erkend. ●

Meer informatie over het ras is te krijgen bij de secretaris van de Twentse Hoen Club Robert Hoornstra, De Pol 12, 8337 KS De Pol, tel. 0521-382949.

door: Ferry Leenstra

Column

Openheid over erfelijke gebreken

Een lastig onderwerp zo aan het begin van het jaar, maar inteelt en erfelijke gebreken zijn een risico voor zeldzame rassen. Immers, zeldzaam zijn die rassen, juist omdat er weinig dieren zijn en vaak ook nog bij weinig fokkers. Weinig dieren betekent weinig keus voor fokpartners met een risico op te nauwe verwantschap en dus inteelt.

Inteelt hoeft niet tot erfelijke gebreken te leiden, maar de kans wordt wel groter. Een erfelijk gebrek ontstaat door een 'foutje' in het DNA. Omdat elk individu twee sets heeft van het DNA lijkt één zo'n foutje niet zo erg: de juiste variant in de andere set zorgt dat er geen problemen zichtbaar zijn. Als de inteelt toeneemt, wordt de kans groter dat beide ouders drager zijn van zo'n (dan nog onzichtbaar) foutje. De nakomelingen uit die paring kunnen beide foute varianten meekrijgen en dan hebben we een dier met een erfelijke afwijking.

Droevig voor de fokker en het afwijkende dier, maar ook een aanwijzing om de erfelijke afwijking aan te pakken. Immers, we weten nu dat beide ouders drager zijn. Juist fokkers van zeldzame rassen hebben dan ook een zware plicht open te zijn over de geboorte van afwijkende jongen en het daar met de collega-fokkers over te hebben. Als je gezamenlijk informatie verzamelt, wordt het mogelijk dieren die drager zijn, niet of heel gericht (met een niet-dragerpartner) in te zetten. Het liefst sluit je dragers van een erfelijke afwijking uit van de fokkerij, maar soms is het ras zo klein of de bloed-

lijn zo interessant voor de variatie in het ras, dat je zo'n dier niet wilt missen. Als je een drager inzet, moet je wel goed weten wat je doet. Die discussie speelt bijvoorbeeld bij de erfelijke scrapiegevoeligheid bij schapen.

Een goede afweging staat of valt bij de registratie van voorkomende gebreken. Deze verantwoordelijkheid wordt bijvoorbeeld voor de paarden nog eens benadrukt in het in oktober 2009 onder verantwoordelijkheid van de Sector Raad Paardenhouderij (SRP) verschenen Plan van Aanpak Welzijn Paardenhouderij. In dit plan van aanpak wordt gesteld dat erfelijke afwijkingen leiden tot welzijnsproblemen en dat stamboeken de verantwoordelijkheid hebben een plan te ontwikkelen om per ras het vóórkomen van deze gebreken terug te dringen. Bij honden speelt een soortgelijke discussie.

Het lijkt dan ook logisch dat de erkenning van een stamboek door de overheid mede afhankelijk gemaakt wordt van de voortgang die een stamboek maakt in het terugdringen van het vóórkomen van deze gebreken. Het plan van aanpak is opgesteld voor de paardenhouderij, maar is vanwege het welzijnsvraagstuk ook relevant voor andere diersoorten en hun stamboeken. Zij zullen zich in de komende jaren moeten omvormen van registrerende tot welzijnsbevorderende organisaties waarin alle beschikbare informatie in alle openheid gedeeld wordt.

Serie oercollectie

Deel 5: Groninger paard

Wie: Eigenlijk al zijn hele leven fokt de nu 74-jarige Roelof Menger uit Adorp bij Groningen het Groninger paard, maar de laatste 20 jaar, nadat hij is gestopt met zijn melkveebedrijf met Blaarkoppen, is zijn aandacht geheel naar dit ras verschoven. Hij is van mening dat hij zijn merries door klassieke zware hengsten moet laten dekken omdat er anders een 'asbakkenras' ontstaat. Hij heeft momenteel voor de fok de goedgekeurde hengst Herbert (13 jaar; zwart, nakomeling van de Poolse hengst

Herold en de Groninger merrie Bertina) en dekt daarmee drie merries: Hendrina van 16 jaar (van Otto), Brendina (met bles; 13 jaar, eigen fok) en Olga (7 jaar; ook eigen fok). Daarnaast houdt hij zeven één- en tweejarige dieren aan.

Bijzonderheid: Hij laat de paarden nog lopen voor de vorkjesschudder voor het hooi, ploegt en rijdt met koetsen. Daartoe houdt hij in zijn stal een grote collectie werktuigen en rijdend gareel aan.

Tekst: Anne Meinema

Uit de financiële hoek

Het drukke jaar 2009 is financieel goed afgesloten. De vele activiteiten binnen de SZH en het projectbureau zijn voorspoedig gegaan. De SZH-website wordt in toenemende mate gebruikt voor het verstrekken van actuele informatie, maar ook steeds meer voor het afhandelen van de financiën dat vanuit kostenoopt erg interessant is. Zo kan men ons via de website machtigen tot een eenmalige incasso voor de jaarlijkse bijdrage, maar ook voor betalingen voor de begunstigerdag en aankopen uit onze webwinkel.

De jaarlijkse begunstigersbijdrage is de pijler waarop een financieel gezonde SZH wordt gebouwd. In het voorjaar zullen de acceptgiro's worden verstuurd voor de bijdrage voor 2010, maar het is efficiënter als begunstigers de betaling al eerder doen. Graag ontvangen wij uw bijdrage op onze rekeningnummers: 12796 / 1286.17.233. Voor de automatische incasso ontvangen wij graag via de website uw opdracht.

De aanrader

Omdat de SZH de ANBI-status (Algemeen Nut Beogende Instelling) heeft, zijn donaties fiscaal aftrekbaar. Een aantrekkelijk aanbod doen we om u begunstiger voor het leven te laten worden. De fiscale mogelijkheden zijn optimaal via de schenkingsregeling die we als SZH hebben gecreëerd. De voordelen en werkwijze kunt u op de SZH-website lezen. Naast fiscaal voordeel voor u als schenker biedt het de SZH zekerheid en een enorme besparing op de jaarlijkse inningkosten.